

Na osnovu člana 55 stav 1 tačka 25, člana 59 stav 3 i člana 63 stav 2 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12 i 48/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

NAREDBU

O MJERAMA ZA SPRJEČAVANJE ŠIRENJA I ISKORJENJIVANJE BOLESTI KVRGAVE KOŽE (*LUMPY SKIN DISEASE*)

I. ZABRANA UVOZA I TRANZITA ŽIVIH GOVEDA, DIVLJIH I UZGAJANIH PREŽIVARA

1. Radi sprječavanja širenja naročito opasne zarazne bolesti kvrgave kože u Crnu Goru zabranjuje se uvoz i tranzit preko teritorije Crne Gore:
 - 1) živih goveda, divljih i uzgajanih preživara osim goveda koja:
 - a) su prilikom utovara klinički pregledana i nijesu pokazivala kliničke znake bolesti kvrgave kože na dan otpreme; i
 - b) nijesu vakcinisana, a testirana su sa negativnim rezultatom 14 dana prije otpreme ili su vakcinisana između 30 i 90 dana prije otpreme; ili
 - c) su rođena ili su neprekidno boravila najmanje 28 dana prije otpreme na gazdinstvu na kojem nije bilo službeno prijavljenih slučajeva bolesti kvrgave kože tokom tog perioda ili su držana u karantinu najmanje 28 dana prije otpreme;
 - 2) sjemena, jajnih ćelija i embriona goveda osim sjemena od bikova donora za koje se veterinarskim sertifikatom garantuje da:
 - a) bikovi donori:
 - nijesu pokazivali kliničke znake bolesti kvrgave kože na dan sakupljanja sjemena i narednih 28 dana;
 - su držani u zemlji izvoznici 28 dana prije sakupljanja u objektu ili centru za vještačko osjemenjavanje u kojima nije bilo službeno prijavljenih slučajeva bolesti kvrgave kože tokom tog perioda i da se objekti ili centri za vještačko osjemenjavanje ne nalaze u zaraženom području; i
 - su vakcinisani protiv bolesti kvrgave kože od 28 do 90 dana prije sakupljanja sjemena i da su vakcinisani godišnje; ili su testirani serum neutralizacionim testom (SNT) ili ELISA sa negativnim rezultatom na dan prvog sakupljanja sjemena ili do 90 dana nakon posljednjeg sakupljanja; ili pokazuju stabilnu seropozitivnost (ne više od dvostrukog rasta titra) u parnim uzorcima (ispitanih *side by side*) metodom ELISA ili SNT sprovedenim u karantinu, u roku od 28 do 60 dana, ako je prvi uzorak uzet na dan prvog sakupljanja sjemena;
 - b) je sjeme prikupljeno, obrađeno i uskladišteno u skladu sa važećim zdravstvenim kodom za kopnene životinje Međunarodne organizacije za zdravlje životinja;
 - 3) proizvoda dobijenih od goveda i divljih i uzgajanih preživara:
 - a) svježeg mesa, mesnih prerađevina i proizvoda proizvedenih od svježeg mesa osim proizvoda koji su podvrgnuti jednom od postupaka obrade kojim se obezbjeđuje uništavanje virusa kvrgave kože:
 - termičkom obradom u hermetički zatvorenim posudama, uz F_0 vrijednost od 3 ili više;
 - termičkom obradom na minimalnoj temperaturi od 70°C, s tim da je ta temperatura dostignuta u svim dijelovima;
 - termičkom obradom na minimalnoj temperaturi od 80°C, s tim da je ta temperatura dostignuta u svim dijelovima;

- termičkom obradom u hermetički zatvorenim posudama na temperaturi od najmanje 60°C tokom najmanje četiri sata, tokom kojih je temperatura u središtu iznosila najmanje 70°C tokom 30 minuta;
 - prirodnom fermentacijom i zrenjem otkošenog mesa od najmanje devet mjeseci, koje rezultiraju slijedećim karakteristikama: sposobnost vezanja vode (Aw vrijednost) nije veća od 0,93 ili pH vrijednost nije veća od 6,0, kao i za neotkošćeno meso, s tim da se mora izbjeći unakrsna kontaminacija;
 - termičkom obradom koja obezbjeđuje da je dostignuta temperatura od najmanje 65°C u sredini proizvoda kroz vrijeme koje je potrebno da se dostigne pasterizaciona vrijednost (pv) jednaka ili veća od 40;
- b) mlijeka, proizvoda od mlijeka, kolostruma i proizvoda na bazi kolostruma dobijenih od goveda porijeklom iz zaraženih država, osim mlijeka namijenjenog ishrani ljudi pod uslovom da su mlijeko i proizvodi od mlijeka prošli termičku obradu u skladu sa Prilogom 5 Dio A Pravilnika o mjerama za sprječavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bolesti slinavka i šap ("Službeni list CG", broj 38/15):
- sterilizacijom na F03 ili više;
 - postupkom UHT¹;
 - postupkom HTST², primijenjenim dva puta na mlijeku sa pH vrijednošću 7,0 ili više;
 - postupkom HTST za mlijeko sa pH vrijednošću ispod 7,0;
 - postupkom HTST u kombinaciji sa drugim fizičkim postupkom koji obuhvata snižavanje pH vrijednosti ispod 6,0 tokom najmanje jednog sata, ili dodatno zagrijavanje do 72°C ili više, u kombinaciji sa isušivanjem;
- c) svježe kože osim kože koja je sušena, suvo soljena ili vlažno soljenja najmanje 40 dana;
- d) neprerađenih nus proizvoda.
2. Zabrana uvoza i tranzita iz tačke 1 ove naredbe primjenjuje se na pošiljke koje su porijeklom iz Grčke, Bugarske, Makedonije, Srbije, Kosova, Albanije i drugih zemalja u kojima prema podacima Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (u daljem tekstu: OIE) postoji sumnja, odnosno u kojima je potvrđena bolest kvrgave kože, kao i na pošiljke goveda i divljih preživara koje potiču iz drugih država, a koje se prevoze preko teritorije Grčke, Bugarske, Makedonije, Srbije, Kosova, Albanije i drugih država u kojima je prijavljena bolest kvrgave kože (u daljem tekstu: zaražene države), prije ulaska u Crnu Goru.
3. Pošiljke iz tačke 1 podtačke 1 ove naredbe uz sertifikat, mora da prate i dodatne garancije kojim se potvrđuje da je vozilo očišćeno i da je izvršena dezinfekcija i dezinsekcija, prije i nakon utovara životinja i da je prije i tokom prevoza zaštićeno od napada insekata-vektora bolesti kvrgave kože, a pošiljke iz podtačke 3 a) i b) ove naredbe uz sertifikat, mora da prate i dodatne garancije, kojim se potvrđuje ispunjavanje uslova u pogledu termičke obrade.

II. ZARAŽENO I UGROŽENO PODRUČJE

4. Zaraženim područjem u smislu ove naredbe, je područje u poluprečniku od 3 km od gazdinstava na kojem je službeno potvrđena bolest kvrgave kože (*Lumpy skin disease*).
5. Ugroženim područjem u smislu ove naredbe, je područje u poluprečniku od 10 km od zaraženog gazdinstva.

¹ UHT = obrada pri ultra visokoj temperaturi od 132°C najmanje jednu sekundu

² HTST = brza pasterizacija na visokoj temperaturi, tj. na 72°C tokom najmanje 15 sekundi, ili drugi postupak sa ekvivalentnim pasterizacijskim učinkom kojim se postiže negativna reakcija na test fosfataze

III. MJERE ZA ZARAŽENO GAZDINSTVO

6. Na zaraženom gazdinstvu, radi suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti kvrgave kože sprovode se sljedeće mjere:
 - 1) izdvajanje i odvojeno držanje oboljelih i/ili sumnjivih životinja od zdravih u zatvorenom prostoru zaštićenom od insekata;
 - 2) zaštita ostalih goveda na gazdinstvu od napada insekata;
 - 3) usmrćivanje oboljelih životinja na human način i neškodljivo uklanjanje leševa usmrćenih ili uginulih životinja;
 - 4) uništavanje:
 - hrane životinjskog porijekla i nus proizvoda životinjskog porijekla, osim stajnjaka, koja potiče od oboljelih i/ili sumnjivih životinja;
 - hrane za životinje koja je bila u kontaktu sa oboljelom i/ili sumnjivom životinjom;
 - komunalnog i drugog otpada kojim se može prenijeti uzročnik bolesti ili vektor uzročnika bolesti;
 - 5) obrada stajnjaka (prostirka, stajsko đubrivo) na način kojim se uništava uzročnik bolesti ili vektor uzročnika bolesti;
 - 6) čišćenje, dezinfekcija i dezinsekcija objekta u kome su bile smještene prijemčive životinje (goveda), njihove okoline, vozila koja su se upotrebljavala za transport, kao i opreme koja bi mogla biti kontaminirana i stalno održavanje higijenskih uslova u objektu i neposrednoj okolini;
 - 7) vakcinacija svih prijemčivih životinja u skladu sa programom vakcinacije;
 - 8) popis goveda na zaraženom gazdinstvu i epizootiološko ispitivanje i stalni nadzor nad sprovođenjem naloženih mjera i dostavljanje nedeljnog izvještaja.

IV. MJERE U ZARAŽENOM PODRUČJU

7. Na zaraženom području sprovode se sljedeće mjere:
 - 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže goveda (telad, junad, krave, volovi i priplodni bikovi);
 - 2) identifikacija kontaktnih gazdinstava sa zaraženim gazdinstvom i sprovođenje epizootiološkog ispitivanja na tim gazdinstvima;
 - 3) redovni nadzor – obilazak svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive životinje i klinički pregled sumnjivih životinja;
 - 4) uzorkovanje materijala za laboratorijsko ispitivanje sa svih sumnjivih životinja sa kliničkim simptomima;
 - 5) zabrana kretanja (prometa) prijemčivih životinja sa gazdinstva, osim upućivanja na klanje životinja bez kliničkih simptoma bolesti u klanicu u zaraženom, odnosno ugroženom području pod nadzorom službenog veterinarara;
 - 6) izuzetno od podtačke 5 ove tačke, kretanje-promet goveda može se vršiti:
 - u zaraženom području samo goveda koja su porijeklom sa tog područja i ako je proteklo najmanje 28 dana od dana vakcinacije svih goveda na gazdinstvu i nije bilo ni jednog novog slučaja bolesti na gazdinstvu nakon usmrćivanja;
 - van zaraženog područja samo goveda koja se direktno upućuju u klanicu pod nadzorom službenog veterinarara, ako je proteklo najmanje 14 dana od dana

- vakcinacije svih goveda na gazdinstvu i ako životinje ne pokazuju kliničke znake bolesti na dan utovara i otpreme;
- u područjima van zaraženog i ugroženog područja (u daljem tekstu: slobodna područja) u kojima se sprovodi vakcinacija ukoliko:
 - a) se upućuju direktno na klanje, sedam dana nakon sprovedene vakcinacije;
 - b) se upućuju na drugo gazdinstvo, 28 dana nakon sprovedene vakcinacije;
 - c) to proizvodni ciklus zahtieva u cilju završetka tovnog ciklusa, 14 dana nakon sprovedene vakcinacije i ako životinje ne pokazuju kliničke simptome na dan utovara;
 - u slobodnim područjima gdje nije sprovedena vakcinacija ako:
 - a) se goveda upućuju direktno na klanje u klanice sa potvrdom veterinara o izvršenom kliničkom pregledu;
 - b) se goveda upućuju sa jednog gazdinstva na drugo gazdinstvo, uz prethodnu najavu transporta veterinaru, radi kliničkog pregleda goveda prije utovara i sprovođenja tretmana goveda repelentima, radi zaštite od insekata, dezinfekcije i dezinsekcije vozila kojim se prevoze životinje i prijave istovara veterinaru koji vrši klinički pregled životinja i dezinfekciju i dezinsekciju vozila;
 - c) to zahtjeva proizvođač, odnosno vlasnik/držalac životinja, zbog proizvodne tehnologije, kretanje životinja iz jedne proizvodne jedinice u drugu proizvodnu jedinicu u okviru istog proizvodnog sistema u roku od 24 sata pod nadzorom službenog veterinara;
- 7) zabranjuju se zajedničke ispaše prijemčivih životinja porijeklom sa različitih gazdinstava;
 - 8) zabranjuje se promet, održavanje sajnova, izložbi, sportskih takmičenja i drugih smotri za prijemčive životinje (goveda i bivola);
 - 9) zabranjuje se rad stočnim pijacama za prijemčive životinje (goveda i bivola) osim u slučaju unaprijed ugovorene prodaje životinja i upućivanja na direktno klanje u klanicu na osnovu odobrenja službenog veterinara u mjestu porijekla;
 - 10) zabranjuje se promet sirove kože i sjemena porijeklom od prijemčivih životinja van zaraženog područja;
 - 11) zabranjuje se prirodni pripust prijemčivih životinja;
 - 12) zabranjuje se ili ograničava kretanje i premještanje sa gazdinstava hrane za životinje, opreme, otpada, prostirki, stajskog đubriva ili predmeta preko kojih bi se mogla prenijeti bolest;
 - 13) zabranjuje se stavljanje u promet mlijeka i proizvoda od mlijeka, osim mlijeka i proizvoda od mlijeka koji moraju biti obrađeni termički u skladu sa tačkom 1 podtačka 3 b) ove naredbe ili na drugi način kojim se uništava virus bolesti kvrgave kože;
 - 14) dezinsekcija gazdinstava i područja koja su pogodna za razmnožavanje vektora;
 - 15) redovno izđubranje objekata u kojem borave prijemčive životinje i redovno tretiranje stajnjaka;
 - 16) redovna kontrola na saobraćajnicama, radi kontrole prometa životinja;
 - 17) vakcinacija svih prijemčivih životinja prema Programu vakcinacije.

V. MJERE U UGROŽENOM PODRUČJU

8. Na ugroženom području sprovode se sljedeće mjere:

- 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive životinje (telad, junad, krave, volovi i priplodni bikovi);

- 2) držanje svih prijemčivih životinja na gazdinstvu u objektu ili na drugom mjestu radi izolacije i zaštite od vektora;
- 3) redovni nadzor – obilazak svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive životinje i klinički pregled sumnjivih životinja;
- 4) zabrana kretanja prijemčivih životinja van ugroženog područja, osim direktnog upućivanja u klanicu van ugroženog područja, odnosno u slobodno područje, uz potvrdu veterinara o izvršenom kliničkom pregledu i odobrenju službenog veterinara;
- 5) zabranjuju se zajedničke ispaše prijemčivih životinja porijeklom sa različitih gazdinstava;
- 6) zabranjuje se promet, održavanje sajмова, izložbi, sportskih takmičenja i drugih smotri za prijemčive životinje (goveda i bivola);
- 7) zabranjuje se rad stočnim pijacama za prijemčljive životinje (goveda i bivola) osim u slučaju unaprijed ugovorene prodaje životinja i upućivanja na direktno klanje u klanicu na osnovu odobrenje službenog veterinara u mjestu porijekla;
- 8) zabranjuje se promet sirove kože i sjemena porijeklom od prijemčljivih životinja van ugroženog područja;
- 9) zabranjuje se stavljanje u promet mlijeka i proizvoda od mlijeka osim mlijeka i proizvoda od mlijeka koji moraju biti obrađeni termički u skladu sa tačkom 1 podtačka 3 b) ove naredbe ili na drugi način kojim se uništava virus bolesti kvrgave kože;
- 10) dezinsekcija gazdinstava i područja koja su pogodna za razmnožavanje vektora;
- 11) redovno izđubranje objekata u kojem borave prijemčive životinje i redovno tretiranje stajnjaka;
- 12) redovna kontrola na saobraćajnicama, radi kontrole prometa životinja;
- 13) vakcinacija svih prijemčivih životinja prema Programu vakcinacije.

VI. SISTEMATSKO SUZBIJANJE PRENOSIOCA BOLESTI (DEZINSEKCIJA) U ZARAŽENIM I UGROŽENIM PODRUČJIMA

9. Organi lokalne uprave dužni su da:
 - 1) sprovedu hitnu dezinsekciju-sistematsko suzbijanje prenosioca bolesti komaraca i drugih insekata naročito na prostorima koji su pogodni za njihov razvoj;
 - 2) odrede lokaciju za zakopavanja usmrćenih i uginulih životinja i obezbjede mehanizaciju za zakopavanje i obavijeste organ državne uprave nadležan za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Uprava).

VII. OBAVEZNA VAKCINACIJA

10. Sprovođenje obavezne vakcinacije na svim govedima u Crnoj Gori, bez obzira na starost, u skladu sa Programom vakcinacije.
11. Skladištenje i raspodjelu vakcina koju obezbjeđuje Uprava vršiće Specijalistička veterinarska laboratorija veterinarskim ambulantomama i vodiće evidenciju o zaduženim i izdatim vakcinama.
12. Vakcinaciju će sprovoditi veterinarske ambulante upisane u registar veterinarskih organizacija prema područjima koje odredi Uprava uz angažovanje svih vetrinara i tehničara zaposlenih u tim ambulantomama.
13. Vakcina će se dozirati i primjenjivati prema uputstvu proizvođača.
14. Veterinarske ambulante koje sprovede vakcinaciju dužne su da prije vakcinacije:

- 1) izvrše pregled svih goveda na gazdinstvu, utvrde stvarni broj goveda na gazdinstvu u odnosu na podatke o broju goveda iz elektronske baze podataka-izvod Podaci o imanju za svako gazdinstvo pojedinačno;
 - 2) identifikuju sva goveda na gazdinstvu koja nijesu identifikovana, bez obzira na starost.
15. Ukoliko se na gazdinstvu utvrdi veći ili manji broj goveda u odnosu na podatke iz elektronske baze, veterinarske ambulante su dužne da najkasnije u roku do 48 sati od dana izvršene vakcinacije te podatke unesu u elektronsku bazu podataka, odnosno u pisanoj formi udostave Upravi, radi unošenja u elektronsku bazu podataka.
 16. Veterinarske ambulante koje sprovode vakcinaciju dužne su da, za svako pojedinačno gazdinstvo, vode evidenciju o vakcinaciji, sa brojevima ušnih markica goveda koja su vakcinisana i nakon izvršene vakcinacije goveda, vlasniku, odnosno držaocu goveda, izdaju potvrdu na obrascu datom u Prilogu 2 Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2016. godini ("Službeni list CG", broj 27/16) u koju se obavezno unose brojevi ušnih markica goveda koja su vakcinisana i registarski broj gazdinstva (RBG).
 17. Ukoliko vlasnik goveda odbije sprovođenje vakcinacije i/ili identifikaciju neobilježenih goveda, veterinar je dužan je o tome odmah obavijestiti nadležnog službenog veterinarara.
 18. Danom stupanja na snagu ove naredbe prestaje da važi Naredba o zabrani uvoza i tranzita pošiljki životinja i proizvoda životinjskog porijekla radi sprječavanja uništenja bolesti kvrgave kože (Lumpy skin disease) u Crnu Goru ("Službeni list CG", br. 34/16, 41/16 i 44/16).
 19. Ova naredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 323-219/16-
Podgorica, 28. jula 2016. godine

Ministar,
Budimir Mugoša